

TUOMAS TEPORA

SANKARI

JA ANTISANKARI

MANNERHEIM-KULTIN PITKÄ VUOSISATA

Gaudeamus

Copyright © 2023 Tekijä & Gaudeamus

Gaudeamus Oy
www.gaudeamus.fi

Kansi: Jukka Aalto / Armadillo Graphics

KL 92.7, 99 • UDK 948.0, 929

ISBN 978-952-345-222-0

Painopaikka: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ, Tallinna 2023

Sisällys

”Historian valtavin surujuhla”	7
Miksi Mannerheimin kohdalla voi puhua henkilökultista?	19
Mannerheim – henkilökultin kohdehenkilö	24
Miten henkilökultti rakennetaan?	29
Miten Mannerheimia on käsitelty?	31
Kansalaiset muistelevat Mannerheimia	46
Tunnekylläiset vastakuvat – kuinka Mannerheimia on vastustettu?	49
”Mannerheim”	54
Myytti ja poliittinen henkilökultti avoimessa yhteiskunnassa	59
Tarkoituksenmukaisuutta vai karismaa?	70
Pyhä johtaja	74
Mannerheim-kultti historiallisessa ja ylirajaisessa viitekehyksessä	77
Muistettu johtaja	83
Mannerheim-kultin alkutaival	87
Lapset Mannerheim-kultin ensikohteena	91
Patsashanke saa alkunsa	97
Mannerheim katukuvassa	100
Vaasa ja vapausodan valkoinen kenraali	103
Pääkaupungin kangerteleva ratsastajapatsashanke	105
”Suuri Valkoinen Sotaherra” – syntymäpäivät 1937	107
Pääkaupungin patsaskomitea 1930-luvun lopun muuttuvassa yhteiskunnassa	114
Sota vie pohjan patsashankkeelta	118
Pikkulottien Mannerheim-kultti	122

Voimattomia pyyntöjä ja katkeria vuodatuksia	
kansalaiskirjeissä Mannerheimille	131
Rintamamiesten marsalkka	133
Kultinrakennus jatkuu, ratsastajapatsas tekee paluun	137
Ratsastajapatsaan sijoitus – aukiolle, arvotalon edustalle vai pyörille?	142
Ratsastajapatsas nousee vihdoin	148
Myytin purkaminen alkaa	154
Kansallinen Pantheon: ratsastajapatsas, vapaussodan muisto ja Ilmari Wirkkala	157
Kenraali on kuollut, kauan eläköön marsalkka	163
Pohjanmaan valkoinen maakunta-Mannerheim	180
Suojeluskuntalaisen patsas Mannerheimin kaveriksi?	185
Suomen ensimmäinen ratsastajapatsas ja Hennalan kuolemanruhtinas	187
Arvi Nopanen – Mannerheim-myytin murskaaja Lahdesta	195
Ei patsasta päämajakaupungin torille!	201
Satavuotias Mannerheim	205
Torille! Mikkelin Mannerheim-patsas vaihtaa paikkaa	210
Kylmän sodan päättyminen, Mannerheim ja moraalipaniikki	215
Marsalkan perinteenvaalijoiden kutsumustehtävä	220
”Vara-marsalkka”, nykytaide ja kansakunnan tulevaisuus	224
Ikiaikaiset vai iäti muuttuvat arvot?	233
Eklektinen Mannerheim	237
Henkilökultti avoimessa yhteiskunnassa	239
Avoimen yhteiskunnan henkilökultti yllirajaisessa kehyksessä	242
Auringonlaskun ratsastaja?	244
Viitteet	246
Lähteet ja kirjallisuus	271
Kuvalähteet	293
Hakemisto	295
Kiitokset	300